

ERDŐS ISTVÁN

Nyezabudka – Nefelejcske

Valamikor a rendszerváltás küszöbén Végh Antal nevű népszerű magyar író már évtizede a lóverseny szerelmese volt. Abba a brancsba tartozott a Kerepesi úton, ahol Csurka István, Rákosi Gergely, Csukás István, Sándor Csikar volt a hangadó. Mellettük Zelk Zoltán költő volt itt a rangidős, örök vesztes fogadó.

A versenyzést irányító lóverseny-vállalat lehetőséget teremtett rá, hogy a korábbi tulajdonosi struktúrával, a ménesi birtokokkal szemben, vagy azok mellett, lovakat tartsanak, futtathassanak magánemberek, kisebb-nagyobb gazdasági társaságok.

Végh Antal kétéves lovak közül választott. Az egyik Újságíró névre hallgatott, a másiknak a neve Nyezabudka volt.

Ez a kétéves orosz földről származott át a Kerepesi útra. Végh Antal tudott oroszul, egykor egy Szabolcs megyei faluban tán még orosz is tanított az általános iskolában, és igen nagy jelentőségét látta annak, hogy számára egy Nyezabudka nevű orosz ló rendelkezésre áll. Nefelejcske! Úgy gondolta, hogy egy ilyenfajta névre, egy ilyenfajta szónak a szuggesztíójára igen nagy szüksége volna ő magának is, de a magyar társadalomnak is. A magyar közéletben, politikában, a kulturális életben feltűnő hajlamot lehetett arra látni, hogy felejtünk, felejtjük el, amit nem szeretünk. És elfelejtődött. Ez is, az is.

A szándékosan is működtetett felejtésre az a magyarázat, hogy nem akarunk szembenézni azzal, ami történt velünk korábban. Vajon Végh Tóni csak a magyar viszonyokra vetítette ki ezt a gondolatmenetet? Mikor az orosz import kétévest megvásárolta?

Végh Antal arra is gondolt, hogy ez a Nefelejcske örök időkre, vagy amíg élünk, emlékeztessen bennünket különösen 1956-ra. Neki is, nekem is, szívnünk csücskének számított 1956 októbere. Végh Antal géppisztolyt ragadott, és bement a börtönbe, az ártatlanul elítélt kulák édesapját kiszabadítani. Aztán büntetőtáborba is került Kerepestarcsára. És tíz-tizenöt év után is együtt kellett élni az egykori eseményekből következő fenyegetésekkel.

Míntha Végh Antal a fülembe súgta volna, ne felejtjük el, hogy itt '56-ról, meg elsősorban az oroszokról van szó, a ruszkiokról.

Nézz csak rá, barátom, mondta, mi közöd van neked és a világnak az oroszokhoz. Muszáj, hogy emlékezzünk! Muszáj, hogy te is emlékeztess! Én ijedtemben visszabeszélek: vannak nekem egyáltalán orosz színezetű emlékeim? Amire emlékezni és emlékeztetni kéne? Hiszen én 1956-ban még csak gimnazista voltam.

Hogy én és az oroszok, az oroszok és a világ? Ha komolyan gondoljuk, igen-igen fontos tanulságai lehetnek az emlékezésnek. Mérlegelhettem íróbarátom javaslatát, hogy megpróbáljak az életem szerény mérlegén rá nézni – oroszok, Oroszország? És évtizedek teltek el már azóta, hogy Végh Antal nincs is közöttünk. Nyezabudka nem versenyzett a magyar pályán egyáltalán, és azóta ő is elpusztulhatott már, de mégis eljött az ideje, hogy be kell vállalom Végh Antalnak tett néhai ígéretem teljesítését.

Én egy zempléni faluban voltam egy parasztcsalád gyermeke. Ötévesen, ötéves koromban találkoztam először az oroszokkal. Novemberben a faluból kivonultak a megszálló németek, és valamivel karácsony előtt megérkeztek az oroszok, a ruszók. Félelmetes hírek előzték meg őket az oroszországi csajkarendszerről, a szegénységről, a durva, erőszakos katonákról.

Nyezabudka, ha nyeríthetett volna, mégis valami jóféle üzenetet küldött a helyzetről.

Tágas udvarunkra egyszer csak bevonult egy hatalmas konyhai gépezet, és körülötte féltucatnyi orosz katona talált szálláshelyet a szénás pajtánkban. Németek mentek, oroszok jöttek. A németektől ötévesen is megtanultam gutenmorgent, jó reggelt köszönni. Az oroszoktól két nap alatt már ötig-hatig számolni. Ogyin, dva, egy-kettő. No meg az „igyszuda” szókapcsolat. Könnyen megjegyezhető volt. Gyere ide!

Eljött a karácsony. Az udvaron állomásozó katonák két őrmester-parancsnoka engedélyt kért az apámtól, hogy részt vehessenek a család karácsonyi vacsoráján, a gyertyagyújtás ünnepén. Valami szerény élelemajándéksomagot is hoztak, így lehetetlen volt visszautasítani a kérést. Az én két ügyes kezű nővérem az ünnep tiszteletére csodákat művelt. Minden igazi volt. A fényben ragyogó fa, az ajándékok, a terített asztal. Az én ajándékom egy tenyérnyinél alig nagyobb, ezüst színű csodarepülőgép volt. Olyan, amelyik nem csak gurulni tudott, de bukfencezni is, ha jól felhúzta az embert. Az egyik orosz őrmester mellém ült a földre, játszott velem meg a repülővel. Én meg elmagyaráztam neki, hogy azért szeretem én a repülőt, mert ha nagy leszek, pilóta leszek.

A jó vacsora után égtek a gyertyák, zengett a Mennyből az angyal... üzenete. Gond csak akkor jelentkezett, amikor a rendkívül udvarias vendégkatonák nem tudták, mit csináljanak. Amikor az ének-sorrendben a csa-

lád azt énekelte, hogy „Pásztorok, keljünk fel, hamar induljunk el Betlehem városába...”. A szent ének pattogó ritmusáról azt hitték a katonák, hogy táncolni lehet. Felpattantak, mintha bálban lennének, odarohantak a nővéreimhez, meghajoltak, táncra kérték őket. Édesanyám, szegény, nem győzött kapaszkodni az őrmesterek karjába, hogy nem, nem... Ez szent ének. Erre nem lehet táncolni.

Édesapám a katonák búcsúzásakor egy-egy pohár szilvapálinkával vigasztalódott. Mikor elindultunk éjféli misére, az apám megköszöri a torkát, és úgy búcsúzott az estétől, hogy hát mintha ezek is emberek lennének. Olyanok, mint mi vagyunk.

Nyezabudka, ha gyerekkorom másik korszakáról üzenne, emlékeztetne, megint csak jó érzések felől nyeríthetne. Talán hetedikes voltam, mit se tudtam róla, hogy az oroszokkal milyen a viszonyunk. Hogy ugyanazon időben egy kormányzati felhatalmazású parasztküldöttség járt a Szovjetunióban. Ebben a küldöttségben a csapat tagja volt egy falumbéli kedves öreg parasztember, Fésűs Laci bácsi, akit úgy ismert a család, hogy ő a vén kispap a faluban.

Egyszer csak a Magyar Rádió riporternője a főúttörő osztálytársam mellett engem választott ki az iskolában, hogy mint két úttörő kérdezzük ki mikrofonok előtt Laci bátyánkat, hogy hogyan élnek a szovjet pionírok. Milyen az élet a nagy Szovjetunióban, amellyel megbonthatatlan örök barátság köt össze minket?

Mintha ott, akkor épp megint a kezemben éreztem volna a régi karacsony fényes repülőjét. Azzal kezdtem a kérdést az öreg parasztembertől, hogy Laci bácsi, én pilóta akarok lenni, ezért az érdekelne engem, hogy hallott-e arról, hogy az olyan szovjet pionírok, akik pilóták akarnak lenni, mint én, járnak-e repülő klubokba vagy repülő modellező szakörökbe. Találkozott ilyenekkel?

Sugar Ágnes nevű kedves, aranyos riporterlány néhány hét múlva újra fölkeresett minket, meg Laci bácsit, és az én főúttörő barátommal együtt egyszer csak egy budapesti nagyszállóban találtuk magunkat. Onnan egy reggel egyenest a Magyar Rádió stúdiójába vittek minket, ahol a riportot stúdiókörülmények között kellett megismételni. Jól sikerült az egész. El is hangzott a rádióban. Hát nem lett aztán nagy örömöm a faluban a rádiós szereplés miatt, mert a kisebb nővérem udvarlója úgy minősítette a szereplésemet, hogy arra nem lehettem büszke. Azt mondta, te kis szerencsétlen, még a földön se tudsz rendesen járni, meg a futballpályán is csak botorkálsz. Hát pont te akarsz pilóta lenni? Pont tebelőled lenne repülő? Nyezabudka nyeríthetne egyet vigasztalásul.

Ez volt a gyerekkor: hol van ez a sok-sok jószívvel megélt orosz élmény a pár év múlva rám törő kétségbeesett tehetetlen düh, harag érzésétől.

Számomra 1956 októbere gyerekreményeimnek nagy diadala volt a természetes, hazafias érzelmek mellett. Én ugyanis olyanfajta októbert éltem át '56 őszén, amely megkettőződött, mert a négy évvel korábbi lázadásom emlékét is őriztem.

Kiskamasz koromban cselekvési csapdába csalt egy magyar földre leszórt, Amerikában repülőgépre rakott röpcédula, amely éppen azon a sáros szántófölddarabon landolt, ahol én teheneket legeltettem. A színes, szép, nagy röpcédulán óriás betűkkel NEM felirat volt, nagybetűk, színes szöveg: NEMZETI ELLENÁLLÁSI MOZGALOM.

Így hangzott az emigránsok üzenete:

Vége magyar földön is véget ér az orosz zsarnokság, lezárul a bilincs korszaka, mert mindenki csatlakozik most a nemzeti ellenállási mozgalomhoz, amelyiknek a rövidítése ez a NEM. Én rögtön csatlakoztam. Fegyveres betyárbandát szerveztem. Fegyvereket találtunk egy, a háborúban berobbantott pincében. Telefonokat, rádiókat, írógépeket szereztünk, hogy készüljünk a nagy harcra, amelynek eljött az ideje. Hogy ezt a néhány hónapig tartó forradalomra készülési akcióját élve megúsztam, s a családom is megúsza börtön nélkül, az maga volt a csoda. Azon múltott, hogy az én betyárseregemnek az alvezére az a főúttörő barátom volt, akinek az édesapja épp a falu párttitkára volt.

Nekem '56 októbere a győzelem csodája volt, november 4-e fájdalom tragédia. Gimnazistaként nagyon nem szerettem az orosz katonákat. Az iskolánktól alig néhány száz méterre lévő laktanyában rendezkedtek be. Nem félemlített meg bennünket, hogy ez az oroszoktól megszállt laktanya éppen szemben volt a város rendőr-főkapitányságával, ahonnan jó egy héttel azelőtt a tüntetők közé lóttek. Tíz-tizenkét osztálytársammal rendre naponta elmentünk tanítás után a laktanya kerítéséhez. Odacsalogattunk egy-egy orosz katonát, és már elég jó orosz tudással felvilágosítottuk őket a jó édesanyjuk nemi erkölcsének alakulásáról. Vad káromkodásaink mindig azzal értek véget, hogy menjetek haza, pasli domoj, eredj haza! Hangoskodó társaim közt szinte hősnek éreztem magam ezen a novemberben, de tavaszra már az osztály árulója lettem társaim szemében. Az osztályból egyedül én jelentkeztem orosz érettségire, hogy egy mutatós jelessel szépítsem majd a bizonytalannak tűnő érettségi bizonyítványomat. Úgy védekeztem a vádjaik ellen: gyerekek, én Puskint, Tolsztojt szeretem, nem az oroszokat. Azért jelent-

keztem az orosz érettségire, mert egyetemre akarok menni. Már rég nem pilóta, hanem tanár akarok lenni.

Nyezabudka most már a novemberi lórúgás helyett barátság érzését sugalló nyerítéssel vesz körül.

Amikor bekerültem az egyetemre, már béke volt a fejekben.

Az 1952-es és 1956-os szerepléseimet már-már el kellett felejtetni. Mondogattuk ugyan, hogy nem felejtjük el ezt az októbert, de lassan elfelejtettük. Meg azt is, hogy mit jelentett '57 tavaszán a MUK, hogy márciusban újramezünk.

Tanár lettem, egy gimnáziumban tanítottam, aztán népművelővé váltam, művészeti szakértő lettem a közigazgatásban. Tartalékos katonaként éppen 1968 nyarán kellett bevonulnom kiképzésre, egy Heves megyei támaszpontra. A kiképzés idejének második hónapjában köszöntött ránk augusztus 20-a, vasárnap. Döbbenetes hír érkezett a laktanyába, orosz tankok dübörögnek, magyar seregek vonulnak Prága utcáin. Ebédhez ott a táborban kiosztották nekünk az ünnepi vasárnapra megjelent Népszabadságot, amely harsogó főcímmel védelmébe vette az orosz bevonulást, a magyar részvételt a csehszlovákiai szocializmus ügyének védelmezőjeként. Nem egyedül voltam olyan, aki sok értelmiségi között a szívéhez kapott. Ez nem lehet igaz! De igaz volt... Véget ért a Dubček-féle demokratizálódás.

A tábor könyvtárosától gyorsan elkunyeráltam a kulcsokat, hogy vasárnap ide, vasárnap oda, takarítani szeretnék. A könyvtár melletti stúdióban meg kell hallgatnom, mit mond a Szabad Európa erről az egészről. Meghallgattam. 10 percig üvöltött a rádió a fülembé. Vége lesz a most igazi arcát mutató orosz katonai imperializmusnak, amely ma az utolsókat rúgja, és arra vetemedett, hogy Prágába vonuljon tankjaival. Dühös ordítással nyitotta rám az ajtót a tábor stúdióvezetője. Ki az a barom, aki itt a Szabad Európát hallgatja? Mikor a rádió rá van kapcsolva a tábor összes hangszórójára! Mindenki ezt hallgatja! Szerencsére az ezredes úr rosszul hall, és csak azt mondta nekem, hogy recseg a hangszóró, menjek, javítsam ki. Nagy szerencséd van, hogy recseg! Nagy szerencséd van, mert különben ezt nem úsznád meg, nem úsznád meg hadbírótság nélkül!

Nyezabudka most végtelen szomorúsággal üzen: ha élni akarsz, változnod kell. Hiszen élni akarsz... Talán a humor segítene.

Sokat neveltünk a viccen. Kádár Brezsnyevvel beszél. Mond vagy tíz-tizenkét igent, mikor tizenharmadikként azt feleli Brezsnyev elvtársnak: nem, nem Brezsnyev elvtárs. Pesten nem esik az eső. Hát ilyen volt akkoriban a szovjet-magyar viszony minősítése.

Haragudtunk, szomorúak voltunk, megbékültünk. És már örültünk, hogy jutalomként elmehettünk egy-egy békevonattal Orosz földre. A békevonat moszkvai vendéglátóitól elfogadtuk a sok-sok jó vodkát. Sőt a Vörös téren sorba álltunk a mauzóleum előtt, hogy láthassuk a „Nagy Lenint”. Sőt városunkban a nagyvezér születésének 100. évfordulóján értelmiségi csoportunk mutatós nagy irodalmi plakátot szerkesztett. Száz éve született a Nagy Lenin. Nagyon büszkék voltunk az irodalmi plakát sikerére, bár egy kis családi gondom azért akadt Leninnel. Az óvodában az öt éves fiam nem volt hajlandó foglalkozni menni, mikor nagyon belemerült a legójátékba. A foglalkozásnak az volt a címe: Lenin bácsi lámpácskái.

Ugyanezen időben egy novellám ifjú hőse csaknem rendőrségi fogdába juttatott. Papneveldébe menekült fiatal így ír egykori menyasszonyának a káderekről, akik miatt száműzte magát: ezek kövérek, hájfejúek, semmihez nem értenek. Ezeket egy ellenséges nagyhatalom mesterséges úton állítja elő valahol messze, és becsempészi őket az országba vezetőnek, s ezzel lezüllesztik az országot. Normális embereknek nehéz őket elviselni. Hát, mindezek miatt én kolostorba vonultam volna, de mivel nincsenek, papneveldébe kerültem.

Hát ilyenfélét is írtam ebben az időben, de egészen másféle hangulatú, érzelmű rendkívüli dolgok is történtek velem váratlanul, miután egy-egy írásomért ejnye-bejnye típusú „szigorú” számonkérésre számíthattam.

Váratlan fordulat volt az életemben, hogy filmes művészeti munkálkodásom vagy alkalmi filmkritikáim miatt valamilyen módon bekerültem egy csapatba, beválogattak egy igen különleges csoportba, amelyik Magyarország képviselőjeként a hivatalos céllal utazott Moszkvába, hogy filmeket vásároljon. A főváros talán legnagyobb modern szállodájában, a Rosszijában 8–10 napra kaptunk szállást, s naponta megnéztünk öt–hat filmet. Nagyjából másfél–két órás alkotásokat. Főigazgatók, igazgatók, főosztályvezetők voltak a társaim a bizottságban, és egy filmkritikus. Valaki, aki számomra nagy-nagy tekintély volt. Úgy hívták, Gyertyán Ervin. Régtől ismertem az irodalomtörténeti munkásságát, filmes kritikáit is igen nagyra becsültem, és úgy éreztem, hogy benne a moszkvai hétköznapi nyomása, mechanikus életvitele mellett barátra számíthatok. Gyakran voltunk egy véleményen a látott filmeket illetően is, úgyhogy bizakodtam. Azt mondtam neki, hogy a szállodánktól alig 15 kilométerre van egy hely, ahová szeretnék vele elmenni. A hely neve Bega volt. Gyertyán Ervin jól beszélt oroszul, rögtön tudta, hogy valami lóversenyyel kapcsolatos dologról van szó. Bega, vagyis Futás, ez a neve a pályának.

Elmentünk hát a Begára, a futásra. Megfogadtuk, hogy 20–25 rubelnél semmiképp nem fogunk többet veszíteni a fogadások során. Gyertyán jól tudott oroszul, mint tolmács is segített nekem eligazodni a szerény orosz szókincsem miatt. Az alig 15 kilométer távolságra lévő Bega csöppet sem hasonlított a Kerepesi úti pályára, és úgy alakult, hogy tényleg órák alatt, majd egy krajcárig elvesztettük minden pénzünket. Akkoriban egy rubel 16–20 forintot ért, és úgy gondoltuk, hogy azért ez nem olyan nagy katasztrófa. Talán még két rubel volt a zsebemben, Gyertyánnak már egy fillér sem, és akkor jött egy olyan futam, amit még utolsóként meg kellett nézni. Tizenegy ló futott. Én kiválasztottam a 9-es számú lovat, amelyik esélytelen volt, és azon túl még 20 méter térhátránnyal indult el a többi versenyző lóhoz képest. Na, még egy futam, mondtam, aztán mehetünk a szállodába. Alighogy elstartolt a mezőny, az én lovam, amelyiknek az volt a neve, hogy Bonaparte, azonnal durván hibázott, és egyszerre a 20 méteres térhátrányból már 40 méteres hátránya volt. Ervin legyintett, ostobaságot játszottál. Eltelt két perc, és Bonaparte nemcsak hogy stabilizálta a futását, de 20 méteres, 40 méteres hátrányát pillanatok alatt ledolgozta, és mire a mezőny a célegyenesbe fordult, hogy finiseljen, addigra már ott volt a nyakukon. A lovam óriási finissel rohamozva elsőként ment át a célvonalon. Na, mondtam, ez a szakértelem! 193-szoros befutó pénzt ért a játékom. Bonaparte sikere.

Nem volt kis pénz. Másnap a főváros Frunze kerületébe utaztam egy helyi filmes főnök kocsijában. Ő megtudta valahonnan, hogy a kerület műszaki boltjába éppen elektromos varrógépek érkeztek, és ha én ilyet akarok venni, ott most azonnal meg tudom vásárolni.

Moszkvában a sorban állás mindennapos volt. Hosszú-hosszú sorok álltak még egy-egy gyermekáruház előtt is, hogy például meleg harisnyanadrághoz jussanak. A varrógépert is nagy sor állt. A bolt komszomolistái mindent megtettek, hogy megakadályozzák, hogy egy külföldi, csak úgy soron kívül vásároljon egy gépet. Küzdelmük nem járt eredménnyel, a gépet megvásároltuk. Moszkvából Budapestre, Salgótarjánba utaztattuk. És a gép mintegy 40 éves korában is teszi még a dolgát, ha a feleségem mellé ül kisebb-nagyobb ruhadarabokat földolgozni, megdolgozni. Mint ha ez a „svejnaja masina”, ez a gépezet is valahogy egy kis békét, békeséget üzent és teremtett volna Nyezabudka sugalmazásai, figyelmeztetései mellett. Akár szerethető világ az ott talán Moszkvában. Nem kellene olyan nagyon ellenségesnek lenni.

A felnőttkor derekán, amikor már az íróbarát sincsen mellettem, Nyezabudka, Nefejejske békességre, megértésre hangolna, hogy legyen helye baráti megértésnek, hogy hagyjuk a döbbenetet, riadalmat későbbi évekre.

Reményteljes dolog volt hallani a különös szó üzenetét, hogy peresztrojka. Jó volt hallani róla, hogy Gorbacsov főtitkár és a magyar miniszterelnök, Németh Miklós okos tárgyalásokon készül megállapodni róla, hogy magyar földről az orosz csapatok 1945 és 1956 után mikor, hogyan vonulnak ki.

A politizáló magyar értelmiség akkoriban még talán azt a szörnyű tévedést, tévedésháborút is megbocsátotta volna Moszkvának, amelyben majd egy évtizeden át fiatal orosz emberek ezrei érkeznek vissza Kabulból, Afganisztánból Moszkvába fémkoporsókban. Amikor a 80-as évek végén kivonulás zárja ezt a kalandot, tűnődhetünk rajta, hogy vajon okulhatott-e Moszkva a felesleges áldozatokból a jövőre nézve? Nemigen.

Derűre borúl! Mégis, mégis Nyezabudka baráti érzelmek szükségességéről üzent. Barátkoztunk. Salgótarjánnak, Nógrád megyének nyugat-szibériai testvérvárosával, Kemerovóval. Mikor népes művészeti együttes érkezett Nógrádba vendégszerepelni, én azzal járultam hozzá a barátkozáshoz, hogy napokon át menedzseltem az együttes szereplését. A program vége felé a Bánki-tó partján lévő szállodában vendégeskedtünk, ünnepeltünk: táncos, énekes, muzsikus vendég, fiatal, harmincfős csapat. Körülöttük tucatnyi nógrádi vendéglátó. Megértettük egymást, és kifejezetten őszintének tűntek a baráti érzelmek.

De alig múlt el Afganisztán emléke, rázúdult az oroszokra az iszonyatos csecsen háború évtizede. Már az első években százezer halottról számoltak be a hírügynökségek. A második csecsen háború folyt akkor, amikor én Záhonyon át megint egyszer egykori orosz földre léptem, Kárpát-Ukrajna földjére. Én most nem azért jöttem ide át a határon, hogy távoli vidékek háborújáról beszéljek. Azért jöttem, hogy tárgyaljak az egykori orosz földön itt élő magyar értelmiségiekkel arról, hogy igenis béke van, és igenis van egy nyári egyetem Magyarországon, Salgótarjánban, amely az egészség megőrzéséről és a valódi emberi értékek védelméről, megtartásáról beszél.

Később döbbenten éltem meg, hogy egy igen-igen ingatag állapotban lévő, talán teljesen részeg pártfőtitkár mutatkozik a világ előtt. Nyomában erős kezű moszkvai vezetés jelentkezett. A kemény kéz az orosz föld gazdaságára alapozva, az olajkincsre, a gázvagyonra építve stabilizálni készült az országot. Remélhető, hogy egyszer s mindenkorra rendbe teszik Orosz-

országot a XXI. század küszöbére érve. Igenis várjon nyugalom, békeség Oroszország lakóira ebben az új évezredben. Hát tévednünk kellett.

Épp ezidőben jutott eszembe, hogy pont negyven éve jelent meg Végh Tóni nagy vihart kiváltó szociográfiája: *Miért beteg a magyar futball?* Bizony, bizony, a lóverseny, az irodalom mellett a foci imádata is erősítette barátságunkat. Tóni focizott Moldova szocreál írócsapatában, aztán Szürreál néven ellenfél írócsapatot teremtett. Mikor a Lipótmezei úti házánál az évezred utolsó évére is emlékezve emléktáblát avattunk, ott voltak mind egykori barátai. Az egykori miniszterbarát régvolt disznótorokra emlékeztetett, ahol december 21-én arra koccintottunk, hogy megdöglött a disznó. Egy szerkesztőtárs azt emlegette fel, hogy Tóni hetilapjában rendszeresen publikáltam dühös cikkeket, glosszákat. Nefelejcske, Nyezabudka – erre valahogy nem emlékeztetett. Ekkor már nagyon-nagyon nem szerettem ezt a szókapcsolatot, hogy orosz katona, orosz vadászpilóta.

Lassan-lassan 80 éve lesz már, hogy németül tanultam jó reggelt kívánni a német katonáktól. És azután nem sokkal számolni, meg káromkodni fegyveres orosz katonáktól. Szüleimnek a család négy gyermekét, akkor háborús viszonyok között sem volt lehetetlen megvédelmezni minden bajtól. Túléltük 1944–45 telét.

A saját családomban is négy gyermek született, és igen büszkék vagyunk arra is, hogy öt unokánk van. Vajon meg tudom-e őket óvni a bajtól?

2022 első napjaiban ugyanis híre kelt, híre jött, hogy sok-sok tízezer orosz katona és töméntelen hadigépezet, harci jármű állomásozik Ukrajna határainál, mert hadgyakorlatra készülnek. Békepárti állampolgárok-ként bizony kissé aggódni kezdtünk a hatalmas létszámtól. Azzal együtt már-már kinevettük, amikor az amerikai titkosszolgálatok prognózist jelentettek be arról, hogy itt bizony háború lesz. Nem! Nem lesz, mondtuk. Mégis lett...

Egy réges régi utazásom jut eszembe. Beregszász felé vonatozva – micsoda véletlen – épp Csukás István versét olvastam, *Tavaszi Kárpátalján* címmel. Volt két sora a költőnek, amit soha nem lehet elfelejteni:

„*Az Idő nagyot lép, talpa csattan,
népek bújnak össze riadtan...*”